

Goigs en lloança de la Mare de Déu del Castell de Sanaüja

que es venerà
en la seva capella
del castell



i després en
el temple parroquial
de Sanaüja



Puix eixa vila amb fervor
us honra per advocada:
Verge del Castell sagrada
inflameu el nostre cor.

Com en un Castell entrà
Jesús en vostres entranyes,
i per Vós d'eixes muntanyes
altre Castell es formà:
sou Castell del Redemptor,
de la vila Torre armada.

Verge del Castell sagrada...

En la Parroquial estava
vostra imatge hermosa i santa,
i l'any mil sis cents cinquanta
dins del Castell ja es trobava.
Amb molt encert i llaor
des d'aquell temps sou invocada...

Verge del Castell sagrada...

Un molt sant bisbe d'Urgell
us féu santa companyia,
i una capella erigia
de virtuts en est Castell.
Vostre Capellà d'honor
fou Capella molt amada.

Verge del Castell sagrada...

En el Castell elevada
com a Torre de David,
Sanaüja us ha escollit
per sentinella avançada.
Amb tan bon descobridor
la vila està defensada.

Verge del Castell sagrada...

Com la més hermosa Aurora,
des del Castell escampeu
vostres llums, amb què il·lustreu
nostra vila, que us implora.
Reb el primer esplendor
d'estrella tan agraciada.

Verge del Castell sagrada...

En molts miracles es veu
vostra compassió materna;
caigué un home a la cisterna
i sols patí un xic del peu.
Sense sang ni dany major
fou caiguda afortunada.

Verge del Castell sagrada...

Obrint-se en boques la terra
en temps de gran sequedat,
si aigua al Cel ha demanat,
que amb set li feia gran guerra,
prompte, amb singular favor
queda la terra aliviada.

Verge del Castell sagrada...

L'any trenta vuit us baixaren
per pluja en la Parroquial.
Al cinquè dia amb goig igual
de pluja el remei lograren.
Per Capella amb suau llaor
al Castell fóreu tornada.

Verge del Castell sagrada...

El què molt també acredita
vostra defensa i empar,
és poguer recuperar
cada perduda collita.
Defenseu al llaurador
de fred, neula i pedregada.

Verge del Castell sagrada...

Si la pesta sediciosa
s'ha vist vides destroçant,
Vós, invocada, a l'instant
quedeu d'ella victoriosa.
Sou, oint nostre clamor,
contra la pesta advocada.

Verge del Castell sagrada...

Sanaüja en recompensa
d'un empar tan estrany,
de visitar-vos cada any
s'ha obligat amb prometença.
Sou per l'octubre amb fervor
d'aquesta vila visitada.

Verge del Castell sagrada...

Amb molt encertat consell
tots els devots que us reclamen
amb el títol us aclamen
de la Verge del Castell.
Sigueu Castell defensor
contra infernal tropa armada.
Verge del Castell sagrada
inflameu el nostre cor.

V. Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Concède nos famulos tuos, quæsumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere, et gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione, a præsentis liberari tristitia et æterna perfrui lætitia. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

La Mare de Déu del Castell de Sanaüja

LA VILA DE SANAÜJA, recollida i típica població emplaçada a la dreta del riu Llobregós i arraulida al peu d'un serrat on encara vetllen les migrades restes del seu castell, tingué un passat històric ben remarcable. Era vila sinodal i pertanyia, des de la seva reconquesta efectuada vers l'any 1024 pel bisbe Sant Ermengol d'Urgell, a aquesta Mitra, els bisbes de la qual passaven llargues temporades en la residència que posseïen dalt del castell de Sanaüja. Ja a l'any 1040, Eriball, bisbe d'Urgell i vescomte d'Osona, ens dona a entendre, en el seu testament, que tenia casa oberta a Sanaüja. I després de la reconquesta de Balaguer, el comte Ermengol de Gerp restitueix i confirma al bisbe d'Urgell, per raó de l'ajuda prestada en aquesta campanya, la propietat de Sanaüja i Guissona, que haurien caigut novament en poder dels àrabs.

És en el temple d'aquesta fortalesa-palau, de la qual es conserva solament l'espadanya de la porta d'accés, on Sant Josep de Calasanç fou ordenat sacerdot l'any 1583 pel bisbe fra Ambrós de Montcada, i on aquell hi sojornà després llargues temporades com acompanyant del bisbe Capella.

En aquesta capella es donà veneració a una imatge de la Mare de Déu, coneguda amb el nom **del Castell**, de la qual anem ara a donar-ne una breu notícia.

Tal com reconten els Goigs que es cantaven a aquesta Mare de Déu, és tradició bastant fonamentada que aquesta imatge fou venerada primerament a l'església parroquial, des d'on passà —n'ignorem la data— a la capella del castell, on ja hi era l'any 1650. Al nostre entendre, aquesta imatge seria la primitiva Santa Maria de Sanaüja, titular de la parròquia, d'on fou substituïda per una imatge barroca al fer-se el preciós retaule d'aquest estil, desaparegut tot en les flames de l'any 1936.

Ja en el Castell, la Verge hi tingué una gran veneració, esdevenint propietària, per donacions successives, de tota la costa del Castell, on s'hi conreaven terres i olivers. Des del seu tron enlairat agombolava la vila posada al seu redòs, i a Ella acudia el poble en ocasions d'eixuts, maltempsades, epidèmies, etc. Sabem que l'any 1838 fou baixada fins al temple parroquial amb motiu d'un gran eixut que delmava les collites del terme. Ademés, Sanaüja visitava processionalment la Verge del Castell un dia del mes d'Octubre, per vot de vila fet en ocasió d'una gran mercè obtinguda.

Poc a poc anà malmetent-se la capella del castell mentre aquest es feia també, dia a dia, menys habitable. L'any 1881, data que porta l'única edició que coneixem dels Goigs a la Verge del Castell, la imatge encara era en la seva capella.

Quan aquesta s'enrunà, no en sabem pas l'any, fou traslladada la imatge de la Mare de Déu a l'església parroquial de la vila, passant a presidir l'altar de la segona capella del cantó de l'Evangeli, on actualment hi ha l'altar de Sant Antoni, aprop del sepulcre que guarda les despulles del bisbe fra Andreu Capella.

La imatge de la Mare de Déu del Castell era una bellíssima talla romànica, en fusta, d'uns sis pams d'alçada. Del castell en baixà amb els vestits postissos amb què èpoques anteriors guarnien les imatges, i així fou venerada a la vila, fins que en el temps del rectorat de Mossèn Miquel Estrada, aquest ordenà fossin suprimides tals vestidures. Ignorem si fou complimentada l'ordre.

La festa de la Mare de Déu del Castell es celebrava el Dilluns de Pàsquia de Resurrecció. Es deia Missa i es cantaven els Goigs, dels quals la gent vella del poble en guarda encara, poc o molt, memòria dels mateixos.

En la guerra del 1936 foren cremades totes les imatges de l'església parroquial, incloent-hi entre elles la de la Mare de Déu del Castell. Els únics objectes que encara es conserven relatius a la mateixa, són les tovalles del seu altar, uns vestits antics i la safata pròpia, que porta una petita imatge de la Verge sobre una torre militar. La seva pervivència fins avui es deu a què aquests objectes eren custodiats a la casa de la mateixa família que cuidava de l'altar, i que actualment els mostra a qui desitja contemplar-los.

El record de la imatge de la Mare de Déu del Castell i el culte que tingué a Sanaüja, s'ha anat perdent en el curs d'aquests anys, i és molta la gent que l'ha oblidat a tot. Menys la recordarien, encara, si la Parròquia no celebrés; com ha anat fent fins ara cada Dilluns de Pàsquia, la Missa en honor de la Verge del Castell.

Per a mantenir-ne el record i, si és possible, avivar de nou l'antiga devoció, publiquem els GOIGS de la Mare de Déu del Castell amb la seva imatge venerable. I el dia que s'investigui a fons el copiós arxiu parroquial de Santa Maria de Sanaüja, tal vegada podrà fer-se la definitiva i documentada història de la vila i del castell tan lligats als primers temps de la reconquesta de la nostra Pàtria, i aleshores podrà conèixer-se íntegrament el procés de la devoció i veneració a la Verge del Castell, que per avui deixem solament embastada.

JOAN FONT I RIUS